

բլավր զնգակը կը տափահարէր ի՛նչոք: Իսկ այս նուրբախա փամփշտով արձակուածն նոյն թիթեղը կը ծակէ կ'անցնէ: Եթէ այս լուրն ստոյգ է, անշուշտ Գաղղիոյ բանակն այս նոր փամփշտով պիտի զինուի:

ՏՆՏՆՍՍԵՆՍԵՆ

Պտտոյ շարքընմը:

Եթէ մեծ քանակութեամբ պտուղ շարքընել ուզուի, պէտք է մասնաւոր շորքարան ունենալ, մասնաւոր ամբիկեան շորքարան, որ թէեւ քանի մը հարկեր ֆրանք կ'արժէ, բայց օրը քանի մը կենդանար պտուղ կը շարքընէ: Չորքուելու պտուղն կատարեալ հասած պիտի ըլլայ: Կեւտար, բաշ ու սալորը ծառի վայր թող կը արտի՛ մինչեւ որ կոթը սկիւ խորշովիւ, առով միայն որդէ ազատ պտուղներն կը մնան վրան: Պէտք է օրն զինել նաեւ որ շորքուել երկ պտուղն փորելու սխուժ ըլլայ: Եւ եթէ վրան աղտոտ է, յառաջունէ լուսայլ: Եւ ցամբեցընելու է. ինչպէս նաեւ կեղեւելու ժամանակ ստեղ զանակն ու ձեռքերը լուսալու է, եւ պտուղն միշտ ծանծերէ ազատ պահելու է: Եթէ շորքարան չկայ, կրնայ նաեւ ստորախան վառարաններու (օդոյ) վայր շարքուիլ, շխտակ սկաւածաւաններու մէջ: Պտոյն ինքն սկաւածաւաններու մէջ ժողովուելէն ետեւ՝ պէտք է պտուղը մէջը թափելու եւ յետոյ շխտակ յատակի վայր դնել եւ շարքընել: Կոթիւնար պտուղները պէտք է կոթիւնները վեր՝ քոլէքով շարել իրարմէ բաց: Իսկ կորիկուտը պտուղներու կորիկն զիւրաւ կրնայ հանուիլ, եթէ քիւլ մը շորքանէ ետեւ տախտակի մը տակ ծնուի: Վառարանի առջուածի՛ն ի սղգան շատ չափաւոր ըլլալու է եւ հետագետակ աւելցընելու է, ապա թէ ոչ՝ պտոյն ինքն թուրովին գուրս կ'ընէ: Բայց երբեք շատ տաք ըլլալու չէ, ապա թէ ոչ՝ պտուղը կ'այլի կամ փշակիւնք կ'ուսնենայ: Ընդհանրական եթէ շատ սկար ըլլայ կրակը՝ պտուղը կը կարծրանայ: Պտոյն շորքած ըլլան իմանալու համար պէտք է ձեռքը ճզմել կամ բրցընել՝ եթէ ինքն ինքն իւր չ'երեւար, նշան է թէ շարքած է: Այնուհետեւ պէտք է քանի մ'օր բաց օդոյ մէջ թողուլ, եւ յետոյ շոր եւ օգրբանուկ տեղ մը պահել:

Որոհողը ըմպելիքը:

Ոգեւոր ըմպելիքներն ինչ կամ կաթի պէս արեան շէն փոխուի, այլ ոգեւոր մասն՝ ալքոհոլն արեան անցնելով անոր ջրմանք կը շուրջընէ եւ բղձընէ հասնելով անոր գործունէութիւնը կը սաստկացընէ, որով անցաւոր կենդանութիւն մը եւ զօրութեան ամուս՝ մը կը զգացուի: Չափաւոր կերպով ըմպիլ գինին խմելու զմարդ կը զօրացընէ, կը կենդանացընէ եւ կ'օգուտէր: Իսկ չափաւոր գարեջուրն կը զօրացընէ, կը անուցանէ եւ կը կենդանացընէ, անոր համար գարեջուրն կրնայ յամաճուիլ փոխուիլ, շատ ալքաւորութեան է քիւլ անուց առնողներու: Կենաց իւրաքանչիւր աստիճանին յարմարաւոր ըմպելիքներն են. մանկանց՝ կաթ, երիտասարդաց՝ ջուր, հասակաւորաց՝ գարեջուր, եւ ձեռքը՝ գինի:

ՄԱՆԵՐԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Շոգեկիտաց տոմսի երկրիս դէպ ի տրեգիկ:

Մանրկացի մը արեգական հեռաւորութիւն զգալի եղանակաւ ցուցնելու համար՝ հայրենաւ է թէ ինչ պիտի արժէ շոգեկիտութիւն մը տոմսին երկրէս դէպ ի արեգակ երթալու համար շոգեկիտութիւն, եթէ երբեք յաճող երկաթուղոյ այս գինն չենուիլ, եւ գտած է որ այսպիսի տոմսակ մը պիտի արժէ 930.000 տոլար: Եթէ հաշուենք գերմանական երկաթուղաց ցուցակին վրայէն, եւ ենթադրելով որ երկաթուղոյ համար արեգական երկրէս միջին հեռաւորութիւնն 150 միլիոն քիլոմէթր ըլլայ, երկրորդ կարգի կառաց տոմսակը պիտի արժէր 63/100 միլիոն մարք: Բայց զժախտարար մարդ մը որչափ ալ երկայն ապրի պիտի չկարենայ անձամբ մինչեւ արեգակ հասնիլ, ուստի պէտք է որ օրէնք դրուի որ այսպիսի տոմսակ մը մինչեւ տասներորդ տերունը ժառանգական ըլլայ: Վասն զի ենթադրելով որ շոգեկիտացի կործանող մէկ ժամու մէջ 60 քիլոմէթր ծամայ ընել, ծամբարդութիւնը պիտի տեսէ 2, 500.000 ժամ, = 104.1663/100 օր, = 2853/100 տարի:

Երրորդայի անմահման ծաղիկանցները:

Կէսկողի (Սիւփոթա) բուսարանական պարտիկն ծաղիկանցի երկայնութիւնն է 106 մեզր, բարձրութիւնն 4—7 մեզր, լայնութիւնն 8—12 մեզր: Գլմբիքին միջակայունն է 50 մեզր, իսկ բարձրութիւնը՝ 16 մեզր: Քեիւի (Լիւտտի մօտ) արմաւենեակ տունն 120 մեզր երկայն, 16 մեզր լայն եւ 22 մեզր բարձր է: Զեթիսկիթի (Սպիդի) ծաղիկանցն 90 մեզր երկայն, 40 մեզր լայն եւ 22 մեզր բարձր է: Սիտանհէի (Լիւտտն) սպիկեայ պարանն 535 մեզր երկայն, 35 մեզր լայն եւ 56 մեզր բարձր է: Լաքենի (Պրիւսի մօտ) ձախուռն պարանն 120 մեզր երկայն է եւ 15 մեզր լայն: Մէշտեղի գլմբիքն 58 մեզր լայն է եւ 30 մեզր բարձր: Պերլին բուսարանական պարտիկին արմաւենեակ տունն 60 մեզր երկայն, 18 մեզր լայն եւ նոյնչափ բարձր է: Քոբէնհակէի բուսարանական պարտիկին ծաղիկանցն 94 մեզր երկայն եւ 18 մեզր լայն է, իսկ բարձրութիւնն 10—19 մեզր: Բարիկի արուեստագիտական պարանն 192 մեզր երկայն է, 48 մեզր լայն եւ 35 մեզր բարձր: Վիեննայի Շէնկենի ծաղիկանցն 110 մեզր երկայն է:

ՔԱՂԱՔԱՂԱՔԱՆ ԾԵՄԱԼԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ուշաւու անցիւս ամուսնի քաղաքական տեսութեան մէջ ծանուցած էինք. թէ Պարսից Շահն իւր մեծ ծառայարարութիւնը սկսած է եւ նախ Քոնստանդուլէն, այժմ՝ Նոյնը եւ յաջորդաբար:

Ռուսիոյ վերափառ Նալոյն իւր վերափառ չիւրոյն մեծ ընդունելութիւն քաւ, որուն վայր Շահն շատ զոյն եղած էր: Այս այցելութեան միջոցին, Կրետի թէ ինչ ինչ քաղաքական կէտեր շօշափաւու ըլլան, որոնց վրայ Ռուսիոյ Նալոյն հրապարակաւ իսկ իւր կամքն ու կարծիքն յայտնած ըլլայ. սակայն այս րեւն շատ երեւ-

ուժին լրագրական խորհրդատուներին աւելի կ'ընենաւ, քան թէ բուն դրական լեզու:

Ռուսաստանն անցաւ Վերափառ Շարի Գերմանիա, ուր երիտասարդ Նայսըրը նմանապէս փառալուր ընդունելութիւնն ըրաւ: Իսկ Ռուսիա ինչ արհիւ Նաւիի Շարի չէրտես, եւ շատ պաշտօնական լեզու մեծամեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլայն, ամենաշքեղ փառալուրութեամբ պատուներ Արեւելից Վերափառ իշխանին, որ իւր քաղաքական դիրք ճամբար մեծ կարեւորութիւն ունի անգղական քաղաքականութեան:

Պարսից Շահուն Բեղքերապուրը գտնուած ժամանակները հասաւ Նաեւ Մոնղոնիւկայի Նիկողայոս իշխանին, որուն ղուտըններն մին այս արհիւ Ռուսիոյ կայսերական իշխաններէն միոյն Նետ Նշանունեցաւ: Այս արհիւ Վերափառ Նայսըրը ինչոյն մը տուաւ, որուն մէջ բաժանել բարձրացուցած՝ յարեւ Նիկողայոս իշխանին խմած ժամանակ, ի մէջ Նայսըր Նետունեալ խօսքերն ըսաւ. «Ի՛նչ իմ մը միակ հաւատարմութիւնը բարեկամս կենաց համար կը խմեմ այս բաժանել: Այս խօսքն եւ Ռուսիոյ լրագրաց խորհրդատուութիւններն շատ մը ծանրազգոյ լրագրաց արհիւ տուաւ, աղմուկ մը մտնելու. թէ Ռուսիա ասորեմով յայտնի կը ցուցնէ՝ անուակաջ ժամանակներս պատերազմի սկսիլը, եւ ասոնց պաշտոյց է ստակալի պատրաստութիւնները: Այս եւ յայտնի լեռնորդ օրագրից զոնքի՝ ամիս մ'ամիսով Շուրապիի ազգաց խաղաղական հանգստութիւնը խտովեցին, որոնք այս յուսով զոնքի տարի մ'ամիսով անցուցած էին: Այժմ սոյն յուզմունքը դադարած է, բայց ստակալին աղմուկն Նետունութիւնն ամբողջ յիշատակին մէջ ղեզ կենդանի մնացած է:

Թէ այս լեռնորդ մէջ ո՞րն իրաւացի է եւ ո՞րն չափաւանջ՝ այս յենթաց ժամանակաց երեսուն պիտի ելէ. սակայն ընդհանուր կարծեաց համեմատ կրնանք հաստատել, թէ Շուրապիի քաղաքականութեան վրայ արագին սեւաթոյր ամալ մը տակաւ տակաւ կը յառաջանայ եւ տարւէ տարի կը ծանրանայ. բայց թէ Նոյն անփառ անցիկ փարսապի պիտի, այն շատ անհաւանական կ'ընելայ. սակայն յաւիտեաբաշտէ պարագայք ու պատահմունք կրնան տարբերելով պատրաստուածը՝ քիչ ժամանակի մէջ խաղաքելու եւ եղծանել:

Մեր վերագոյն խորհրդատուութիւնները մասամբ իւրից կը հաստատէ Փրանկիսկոս Յովսէփ Ա. Աստորիի կայսեր ըսանախօսութիւնը:

Յունիսի 22ին Աստորիի եւ Հունգարիոյ Պառզամաւորութիւնները գումարեցին, երկու տղութեանց հասարակաց գործը վրայ Արտաքին գործիք Պատերազմական եւ Պետութեան ելեւմտից պաշտօնարարներն որոն գործանութիւնները քննելու ու կարեւոր պահանջումները խորհրդեցին համար: Ամսուր 23ին կէսօրը Նայսըր երկու պատգամաւորութիւններն ալ ունիւղորութեան ընդունեցան, որոնց գահինցնին իրենց պատրաստակամութիւնն յայտնեցին Նայսըր եւ Հայրենեաց համար ամեն հնարաւոր գործ ընելու:

Վերափառ Նայսըր իւր ըսանախօսութեան մէջ յիշելէն ետքը, թէ Աստորիոյ-Հունգարիոյ յարաբերութիւններն ուրիշ ազգաց Նետ անվերջ մնացած են, ծանոյց թէ Շուրապիի դիրքը շարունակեալ անյողորդութեան մէջ է, որուն համար Աստորիան եւ պարտական է իւր գնիւղորական գորութիւնը բազմացնելու. սակայն կը յուսայ, որ խաղաղութեան օրէնութիւնները վճարել կարելի պիտի ըլլայ անվերջով պահպանել:

Յերթի վերջին ամսոց մէջ Պալացն թերակողոյն տըրքիսանց մէջ մեծամեծ փոփոխութիւնց եղան եւ այս եւս մեծ արհիւ մնէ էր, գահազան խողովեցուցի լրոց ծագման, սակայն Վերափառ Նայսըր ապահովեց:

Ենդհանրութիւնը, որ իրենք ու պարագաներն այնպէս չեն Պալացին վրայ, ինչպէս շատ մը լրագրիցը նկարագրած էին:

Բեղզիա դարձան սկսան ազատականք ու արմատականք պարզապարտական պաշտօնարարներն ու կուսակցութեան դէմ դաւադիր ըլլաւ: Ասորից որ իրենց անմիաբանութեամբ կուսակցութիւնը կորսցուցին, այժմ մոռնալով իրենց ռիսկերն՝ ասեղութիւնը պարզապարտ ու անիւրա միջոցներով ու արմատախուժութիւններով կը շնանաւ պարագանական պատմութեանը կործանել: Բայց պարագանական կուսակցութիւնը զուշակելով ասոնց դիտարկութիւնները՝ միաբան ու միաժամյն պաշտօնարարին թեւ թիկունք եղան, եւ առ այժմ ազատեցին անոնց անիւրա յարձակումներէն:

Մայքստիոյ թագաւորական տունը Յունիսի մէջ կատարեց իր ընդին ՅՈՒԱՅԱՅ հանդէսն մեծան շքեղութեամբ. իսկ Վերջինմէլիկի թագաւոր Յունիսի 25ին կատարեց իւր գահաւարութեան քսանունհինգամսայն:

Այս տարուան քաղաքական դիրք վրայ կարծեմք առանց ազդեցութեան չեն մտար այլ եւ այլ ծանրաւեզի արկածները: Բոլոր Եւրոպայի մէջ այսօր հոս, վաղը հոս գործարարաց դատուն պատկանող ժողովն իրենց գործը կը թողուն գոնդագունը, բանթող (strike) կը հրատարակեն, իրենց գործատէները ստիպելու համար, որ թէ օրական զործի ժամըրը շուրջցնեն, եւ թէ իրենց աւուրէլը բարձրացնեն: Շատ տեղ Նաեւ մեծամեծ խտովութիւններ հրապարակած ու փողոցաց վրայ կը յարուցանեն, խառնութիւնը կը կողոպտեն, արհեստողութեան կ'ընեն: Այժ գործարարաց դատուն ինչ ինչ ժողովն արգահատաբար արժանի են, իրենց անաշխատութեան եւ շուրջագոյն աւուրէլն համար. բայց արտերուն բանթող ընելէ՝ ուրիշ բան է, բայց ինչ պիտեայ լինելովարական ընկերութեանց զգուշութեան արգահիքը, որուն ելքը կրնայ Նաեւ բոլոր Եւրոպայի դիրք փառակար ըլլալ:

Յիշեցր դարձածալ այլեւայլ ստաննեցուցիչ ողորդանքն ու հրապարկութիւնները: Բայց յիշատակաց արժանի է Ամերիկայի մոնաղուն քաղքին ողորդան, որուն զո՞հ եղած է բոլոր քաղքին ու 20,000էն աւելի հոգիք: 24գիտներ ինչպէս քացատրները Հոռի ժողովութեան ժողովանոյ Պրունոյ ուրացեալ քահանային ու բարոյից արականարարին համար հրապարակի վրայ արձան կանգնելը: Ճորտանոյ Պրունոյի, որ զոնքի ամեն քաղքէ հալածուած է իւր բարոյից արականիչ եւ լիրկ վարդապետութեանց համար, ոչ միայն կանողիկականներէ, այլ բողոքականներէ, կալուականներէ եւ ուրիշ աղանջաւորներէ, որոնք գլուխները կարողացող այս դարու ամենախաղաղութեան անգամ կը գարշի են կը ստակայ, Հոռիայ ժողովուրդը բարձրագոյն տեղեւաց զոնէ լոնկային հաւանութեամբն արձան մը կը կանգնէ: Արգարեն պտուղ այսօրուան կարծեալ լուսաւորութեան: Եթէ այսօրուան կարծեալ լուսաւորութիւնը ժողովանոյ Պրունոյն աւելի արժանաւոր անն մը չեն գտած արձան կանգնելու, որուն անմահ յիշատակը գործերը քաշալի են ու յառաջանիւմութեան յորդորը, յիւրա՛ շատ տեղուր պաշտոյց է այս իրենց յառաջանիւմութեան, լուսաւորութեան ու քաղքագոյն քաղքականութեան աստիճանին վրայ արժանաւոր դատաստան ընելու:

ՀԻՐԱՅԻՐԱՅԻՆ ԵՒ ՊԱՏԵՄԻՆԵԱՅԻՆ ԽՐԱԿԱԳԻՐ

Հ. ԲԱՐՈՒՅԵԱՆ Գ. ՊԱՐԱՆՅԱՆ

ՎԻԵՆԱ, ՄԻԻԲԱՐԵԵՆ 8 ՊԵՐՍԵՆ